

A manysik (vogulok)

A manyisi nyelv az uráli nyelvcsalád obi-ugor ágához tartozik. A manyisik Nyugat-Szibériában, az Urál és az Ob alsó folyása közötti területen élnek a Szoszva, a Szigva, a Konda, a Lozva, a Vágilisz és a Pelimka folyók mellett. Az ősi halász-vadász életmód az északi és keleti csoportjaiknál maradt meg, a délen lakók áttértek az állattenyésztésre és földművelésre, a nyenyeczek szomszédságában élők pedig rénszarvattenyésztők. Egységes nemzeti nyelv híján csak nyelvjárásokban él a nyelv. A hantikkal együtt ők a legközelebbi nyelvrokonaink. Lélekszámuk körülbelül nyolc és félezer fő. Írásbeliségük (a hantikkal együtt) csak az 1930-as évek második felétől van.

SZVETLANA GYINISZLAMOVA

Roman Tatyja

Beszédemet mostan anyámról beszélem
Szómat mostan apám énekével kezdem:
„Valahol-megtalált, kedves Roman Tatyja,
Valahol-felnevelt, kedves Roman Tatyja”.

Igrimnek földcsékjén anyja szülte lány,
Mészig falucskában apja nevelte lány
Aki nővé válni lányként sétálgatott,
Aki naggyá lenni fiúként dolgozott.

Élete nehézségekkel volt, im tele
Mégsem perlekedett bennünket nevelve,
Szívünk őt szeretvén, im szeretve dobog,
Szavaink hadd melegítsék fel őt legott:

„Anyácskám, jég-szívem kienged közeledben,
Gondolatom Szoszvaként árad közeledben,
Gondjaim-bajaim szanaszéjjel szaladnak,
Jelentős-tetszetős mesék előbukkannak.

Két puha tenyered engemet cirógat,
Két ragyogó szemed engemet marógat:
„Drága ijam-fiam, akit én tápláltam,
Kedves ludam-kacsám, akit én ringattam.”

Meghagyta nekünk, hogy rosszat sose tegyünk,
Vissza soha senkinek ne feleljünk,
Földet-vizet szeressük, Torumot tiszteljük,
Fiatalt meg öreget egyképpen becsüljük.

Fontosnál fontosabb szókat szólalt nekünk,
Számtalan jótettet tettél, im mivelünk
Minél tovább szeretnénk teveled lakni,
Énekeid majdan másoknak átadni.

Lovaddal jársz, hangosan hallik éneked,
Csónakba szállsz, hangosan hallik éneked.
Köszönő szavakkal köszöntve köszöntünk,
Tisztelő szavakkal tisztelve tisztelünk.

„Valahol-felnevelt kedves Roman Tatyja,
Valahol-megtalált, kedves Roman Tatyja”:
Jó apám éneket énekelt anyámnak,
Tudta, kellett nagyon az ének anyámnak.

***

Szoszva menti falumban jöttem világra
Anyám-apám ott figyelt első szavamra
Erőtlen két lábammal itt botladoztam,
Törékeny két szárnyammal ottan csapkodtam.

Jó, hogy szoszvai lánynak rendeltek engem,
Jó, hogy ékes-fényes névvel neveztek engem,
Anyácskám gondolatait felélesztem,
Anyám szavacskáit eléfelé viszem.

Derék Roman Tatyja énekét hallgassátok,
Örömet-búját szívetekbe fogadjátok.
Dal nélkül hogyan tartana száz évig útja,
Hogy élne gyermekei-fényes gondolatja.

Anyácskánkra-apánkra gondolva élünk,
Anyácskánk-apácskánk sírjánál könnyezünk.
Szomorúan, elárvultan álldogálunk,
Beletörődve csók nélkül búslakodunk.

Anyánk énekeire mindre emlékezünk,
Miket, míg torkunk bírja, örökké éneklünk.
Roman Tatyja anyácskánk jó, hogy volt nekünk,
Szeman Szilka házában felnevelkedtünk.

Anyánk halála után négy⁷ évvel egyszer csak meghallottam ezt a dalt. Anyám énekelt. Eltávozása után ez volt az első síró-ének.

7 Szvetlana Gyiniszlamova elmondása szerint négy évvel édesanyja halála után egyszer rá gondolva fáradtan ballagott hazafelé, amikor váratlanul meghallotta a hangját: jajongva énekelt. A költő úgy gondolja, hogy négy év elteltével, mielőtt Abban a Világban nyugalmat talált volna a lelke, ki kellett sírnia magát, hogy fájdalom és sértődöttség nélkül mehessen el Oda. Ezt megelőzően soha, ezt követően viszont többször is hallotta a hangját: hol énekelt, hol beszélt hozzá.

Könnyem egyre csak csorogott,
Erőm, íme mind elhagyott.
Lám valaki megragadott engemet,
Lám valaki megmardosott engemet.
Ludacskáim-kacsácskáim elhagytam,
Ludacskáim-kacsácskáim otthagytam.

Kutya⁸ kín mardos, im engemet,
Betegség vitt el biz' engemet.
Hiába imádtam nappal Torumot,
Hiába vártam én éjjel a napot.
Elhagyott ludacskáim-kacsácskáim,
Otthagytott ludacskáim-kacsácskáim.

Semmi rosszat nem cselekedtem,
Semmi bűnt én el nem követtem,
Felülről-néző Arany-Istennő,
Mindenkit-látó Fényes Istennő,
Ludacskáim-kacsácskáim őrizd meg,
Ludacskáim-kacsácskáim óvjad meg.

Néhány napot akartam élni még,
Szűkölve pislogtam a nap felé.
Kóros kórtól kínzatva tovább nem bírtam,
Táplálékos-halás földemet elhagytam.
Ludacskáim-kacsácskáim sajnálgatom,
Ludacskáim-kacsácskáim babusgatom.

Magam hozta szavaim újból felzengtek,
Szóimtól az ember-szívek megremegtek,
Álmodó emberek álmába toppanok,
Mondani vágyott szóimat szólom legott:
„Ludacskáim-kacsácskáim sose szenvedjenek,
Ludacskáim-kacsácskáim megőriztessenek!”

Kis lányocskám

Édes kis gyermekem,
Ékes kis levelem,
Szívem darabkája,
Eszem falatkája.

Naponta csak teszek-veszek,
Hallgatom a beszédedet,
Énekkel leplek meg téged
Ékesítem levélkémet

Édes falevelem óvtam,
Ékes levelem vigyáztam,
Lám, dicső lány lett belőled,
Lám, eszes lány lett belőled.

Gazdag nap adatik neked,
Szerencse kíséri élted,
Semmi ne ijesszen soha,
A széles úton menj tova.
Szíved mindig legyen tisztá,
Bajokat ne engedj oda,
Kövesd saját gondolatod
Egyenes utad úgy megtartod.

***

Arinám, kicsi Arinácskám,
Pici levelecském-húgocskám,
Tavaszi falevél édeském,
Kikeleti kicsi esőcském,
Dúdolgatsz a hangocskáddal,
Dalolgatsz a hangocskáddal.
Arinám, kicsi Arinácskám,
Pici levelecském-húgocskám,
Lótok-futok lábacska után,
Futok-lótok lábacska után.
Kikeleti csengő patakocska,
Rügyfakasztó aranyos napocska,
Pici levelecském-húgocskám,
Arinám, kicsi Arinácskám.

Nagy Katalin fordításai*

* A nyersfordításokat manysi nyelvből a Szegedi Tudományegyetem Manysi olvasóköreinek hallgatói – Bíró Bernadett, Gaborják Ádám, Horváth Csilla, Szilágyi Edit, Virtanen Susanna – készítették dr. Sipőcz Katalin vezetésével.

8 A költőnő gyermekkorában hallotta először, hogy a fájdalom erejét a kutya harapásához hasonlították. A falun élő manysik négy-hat kutyát is tartanak családonként. Az ebek szabadon kóborolnak az utcán, így szinte mindenki megtapasztalta már életében, mennyire tud fájni a kutyaharapás. Szeptelana Gyiniszlamova édesanyja igen sokat szenvedett, míg nyelősórakban meghalt.

Gyiniszlamo, Szeptelana (1960) manysi költőnő. Több mint tíz évig dolgozott ápolónőként, majd a községi tanácsban. Jelenleg könyvtáros, és a szent-pétervári Herzen Főiskolán tanul. Elsősorban anyanyelvén, manysiul ír. Az itt közölt versek a *Vitszam* című manysi nyelvű verseskötetből valók (Hanti-Manszijszk, 2004).